

10. IAS 36 Impairment of Assets. London : International Financial Reporting Standards Foundation, as amended. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-36-impairment-of-assets/> (accessed: 22.04.2026).
11. Regulation (EU) 2022/2554 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on digital operational resilience for the financial sector (DORA) // Official Journal of the European Union. 2022. L 333/1–L 333/79.
12. Bender D. Post-Quantum Negligence: applying the Learned Hand formula to organizational liability for quantum computing threats. SSRN Working Paper No. 6413418, March 2026. DOI: 10.2139/ssrn.6413418. URL: <https://ssrn.com/abstract=6413418> (accessed: 21.05.2026).
13. Williams T. D. Towards a framework for post-quantum cryptography cost estimation. SSRN Working Paper No. 6726106, May 2026. DOI: 10.2139/ssrn.6726106. URL: <https://ssrn.com/abstract=6726106> (accessed: 21.05.2026).
14. Lewis P., Perez E., Piktus A. et al. Retrieval-augmented generation for knowledge-intensive NLP tasks // Advances in Neural Information Processing Systems 33 (NeurIPS 2020). Red Hook, NY : Curran Associates, 2020. P. 9459–9474. arXiv:2005.11401.
15. Kandpal N., Deng H., Roberts A., Wallace E., Raffel C. Large language models struggle to learn long-tail knowledge // Proceedings of the 40th International Conference on Machine Learning (ICML 2023). PMLR, 2023. Vol. 202. P. 15696–15707.

Ірина ГЛОВІЮК, професорка кафедри кримінального процесу та криміналістики, Одеський державний університет внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ІІІ ТА ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ»: ПОДАЛЬШІ ПИТАННЯ

Одним з новітніх викликів у аспекті академічної доброчесності є використання ІІІ у науковій та освітній діяльності. За ст. 29 Закону України «Про академічну доброчесність», недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом, - це оприлюднення текстів, зображень, моделей, даних, інших результатів, згенерованих штучним інтелектом, як результатів власної академічної діяльності, якщо цей факт не зазначено в академічному творі чи супровідних матеріалах до нього. У ч. 4 ст. 8 цього ж Закону прописано, що у разі використання в академічному творі об'єкта, згенерованого штучним інтелектом, автор повинен повідомити про це в такому творі із зазначенням методики генерування та/або посилання на відповідну комп'ютерну програму чи її опис згідно з вимогами щодо оформлення та/або оприлюднення відповідних академічних творів, визначених відповідним суб'єктом академічної діяльності.

Ці норми є більш прогресивними, аніж ті, що попередньо пропонувалися у проєкті цього Закону. Адже у ст. 8 проєкту вказувалося, що особа не може вважатися автором академічного твору (частини академічного твору), якщо він сформований (згенерований) за запитом особи комп'ютерною програмою в автоматичному режимі. Додаткові питання виникають, наприклад, якщо ІІІ допоміг оформити перелік джерел (наприклад, переформатував у потрібний стиль цитування): частина тексту згенерована ІІІ, отже, якщо формально підходити до цього питання, то це порушення академічної доброчесності. А якщо ІІІ лише сформулював тему? А якщо лише план? А якщо вичитав і вказав, як краще переформулювати 2-3 вже написані людиною фрази? Відповідей немає. Утім, є положення: «При використанні в академічному творі частин, сформованих (згенерованих) комп'ютерними програмами, цей

факт має бути зазначений автором (авторами) із зазначенням методики формування (генерування) або посиланням на відповідну комп'ютерну програму чи її опис» (ч. 6 ст. 8 проєкту). Як видається, воно, по-перше, мало синхронізується з попереднім абзацом цієї ж частини, який цитувався вище. По-друге, цікаве формулювання про частини твору. Тобто якщо 90 % виконане ШІ, а 10% людиною – хто буде автором? В проєкті немає відповіді і на це питання [1, с. 153]. Були і інші зауваження саме до проєкту Закону [2].

Утім, наявне формулювання теж викликає деякі проблемні питання як практичного, так і суто світоглядного характеру.

1. Закон України «Про академічну доброчесність» не уточнює, що має розумітися під формулюванням «об'єкт», й саме по собі формулювання «використання в академічному творі об'єкта» є доволі невизначеним. Адже під ним можна розуміти і певні графічні зображення, діаграми, схеми, інфографіку тощо. Якщо об'єкт розуміти так, то виходить, що використовувати ШІ для генерації тексту заборонено, але, судячи з декларативного, а не суто карального, підходу взаємодії з ШІ, є сумніви, що законодавець мав на увазі саме це; тим більше, що застосовано формулювання «інших результатів, згенерованих штучним інтелектом» у ст. 29 Закону.

2. Зважаючи на відсутність уточнень у Законі України «Про академічну доброчесність», виходить, що саме заклади вищої освіти, наукові установи та наукові видання мають не лише процитувати ст. 29 Закону у внутрішніх політиках, а й уточнити, що мається на увазі під використанням «в академічному творі об'єкта, згенерованого штучним інтелектом». Нагадаємо, що академічний твір – це твір у сфері освіти чи науки, виражений у формі дисертації, творчого мистецького проєкту, кваліфікаційної роботи, курсової роботи, наукової монографії, наукової статті, підручника, навчального посібника або в іншій формі, визначеній законодавством та/або внутрішнім актом (ст. 1 Закону України «Про академічну доброчесність»).

3. Закон України «Про академічну доброчесність» не визначає, та й не має цього робити, межі використання ШІ в академічному творі. Отже, це покладається на внутрішні політики, які мають бути розлогими у цьому питанні та, очікувано, можуть бути різними у контексті допустимих меж використання ШІ. Це може за певних обставин призвести до різного ступеня довіри до академічних творів залежно від внутрішньої політики щодо використання ШІ. А це, як видається, є новим викликом для освіти та науки.

4. У Living guidelines on the responsible use of generative AI in research ERA Forum Stakeholders' document, European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, Directorate E-Prosperity, Unit E4 - AI in Science & Critical Technologies, May 2026, прописано: «З метою забезпечення прозорості дослідники детально описують, які інструменти генеративного ШІ були значною мірою використані в їхніх дослідницьких процесах. У цьому випадку, наприклад, використання генеративного ШІ як базового інструменту редакційної підтримки не є істотним використанням. Однак використання його як методу або джерела, інтерпретація аналізу даних, проведення огляду літератури, виявлення прогалів у дослідженнях, формулювання цілей дослідження, розробка гіпотез тощо можуть мати істотний вплив. Коли генеративний ШІ суттєво впливає на результати, дослідники прозоро зазначають його використання відповідно до рекомендацій свого журналу або стандартів у своїй дисципліні в розділі «Методи» (або еквівалентному), відповідально оцінюючи ступінь його внеску. Посилання на інструмент можуть включати назву, версію, дату тощо, а також інформацію про те, як він використовувався та вплинув на дослідницький процес. Якщо це доречно, дослідники надають вхідні дані (запити) та вихідні результати відповідно до принципів відкритої науки. Зокрема, де це можливо, кінцеві результати повинні відповідати принципам FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable — знахідність, доступність, сумісність, можливість повторного використання) та бути придатними для обробки машиною [3]. Станом на день підготовки цих тез такий підхід видається найбільш розумним, який дозволяє, по-перше, зрозуміти допустимі межі використання ШІ, по-друге, ідентифікує його внесок порівняно з автором. Більше того, вказується, що дослідницькі організації сприяють

створенню атмосфери довіри, в якій дослідників заохочують прозоро розкривати інформацію про використання генеративної ШІ, не побоюючись негативних наслідків [3], і такі механізми вже запропоновані [4].

5. На світоглядному рівні вже слід ставити питання про те, чи є рух до перегляду розуміння авторства. Натепер це не визнано на нормативному та програмному рівнях. Адже Living guidelines on the responsible use of generative AI in research ERA Forum Stakeholders' document, European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, Directorate E-Prosperity, Unit E4 - AI in Science & Critical Technologies, May 2026, прописано: системи ШІ не є ані авторами, ані співавторами. Авторство передбачає суб'єктність та відповідальність, тому воно належить дослідникам-людям. Той же підхід закладено у Generative AI policies for journals: авторство передбачає відповідальність та завдання, які можуть бути покладені лише на людей і виконуватися ними [5]. У Законі України «Про авторське право і суміжні права» прописано, що автор – це фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір (ст. 1). Утім, виникає питання, де проходить межа між людською участю та допомогою ШІ? Ще й при тому, що завжди є ризик недоброчесної декларації використання ШІ? Елементарний приклад: людина написала промпт, ШІ згенерував текст, людина не внесла жодних правок та не перевірила. Чи можна тут стверджувати про людське авторство і чи буде визнання людського авторства тут чесним та справедливим? Дійсно, «межі між авторством, допомогою і порушенням більше не є чіткими» [6] ...

Отже, положення Закону України «Про академічну доброчесність» щодо доброчесного та недоброчесного використання ШІ дали відповіді на певні актуальні питання, але водночас породили й інші. Звісно, далеко не усі питання можуть бути регламентовані законом, зважаючи на надстрімкий розвиток ШІ. Утім, на переконання авторки, будь-яка регламентація використання ШІ має бути такою, щоб забезпечити довіру до академічних творів та наукових результатів.

Список використаних джерел

1. Гловюк І.В. Доброчесне використання штучного інтелекту: правнича освіта. Soft Skills у вищій освіті: експертиза ЄС: науково-методичні тези Міжнародної програми підвищення кваліфікації для викладачів (м. Острого, 21 квітня – 31 травня). Острого: Вид-во НаУОА, 2025. Том І. С. 151-155.

2. Політова Анна. Розділ XI. Штучний інтелект при написанні наукових робіт: чи чесно це? Штучний інтелект у науці : монографія / [авт. колектив]; за ред. Яцишина Андрія та Яцишин Анни. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2025. С. 136-152. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748277/1/%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%94%D0%86%D0%9B%20%D0%A5%D0%86.pdf>

3. Living guidelines on the responsible use of generative AI in research ERA Forum Stakeholders' document, European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, Directorate E-Prosperity, Unit E4 - AI in Science & Critical Technologies, May 2026. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/2b6cf7e5-36ac-41cb-aab5-0d32050143dc_en?filename=ec_rtd_ai-guidelines.pdf

4. Назаровець С. Сичікова Я. Хто має встановити правила використання ШІ в науці та освіті. URL: <https://zn.ua/ukr/TECHNOLOGIES/khto-maje-vstanoviti-pravila-vikoristannja-shi-v-nautsi-ta-osviti.html>

5. Generative AI policies for journals. URL: <https://www.elsevier.com/about/policies-and-standards/generative-ai-policies-for-journals>

6. Назаровець С. Використання генеративного ШІ у науці: принципи та практики декларування [The use of generative AI in science: principles and practices of disclosure]. DOI: 10.13140/RG.2.2.25560.87049